

на стіні — емблема запряженості. Жодного разу не показано Рубльова за роботою. Головне для художника — не малювати, а думати. Штабелі напиляних дерев — натяк на сучасні репресивні вбивства. Ті, кого вчив Христос, прийшли подивитися, як його розпинатимуть. Мовчазний, заціплений Рубльов — промовистий протест проти непотрібності нашої творчості там, де дбають тільки про вигоду. «Побачиш у натовпі живий погляд — наче причастишся». (З фільму). Німа жінка поряд із Андрієм — його душа. Її звабили. Важко не грішити в грішному (брехливому) світі. Полотно на землі — і сніги на протилежному схилі, як не написані полотна. Дзвін освячували з чотирьох боків. *Мотуз* на його фоні. Дзвін спочатку не бемкас, а тільки крекче, поки розгойдують било, а задзвонить тоді, коли його добряче розгойдають.

20 липня. Лягти б на видавництво, як на дзот, щоб піднялись письменники в атаку.

«В поезії завжди війна. І тільки в епохи суспільного ідіотизму настає мир або перемир'я». (О. Мандельштам).

Розлита енергія бездіяльна. Тільки підперта якоюсь греблею — дієва, плідна. Значення заборон.

Душа розчахується на протиріччях.
Мозок — не стільки орган, як орган.

Російське прислів'я:

*Есть хлеб на стол —
и стол — престол,
а нет ни куска —
и стол — доска.*

Далі буде.

Сергій ЧИРКОВ

З ОДНОГО КОРЕНЯ

Можете не перевіряти: якщо на Миколину могилу впаде дозрілий жолудь, тихо ляжуть огорнуті ніжно-зеленими сережками двокрилі березові плоди, спланерує, буравлячи повітря, ціла кленова ескадрилья, злетить, дотримавшись на духмяній гілці до жовтня, триголовий зародок липи, дістанеться за вітром чи в який інший спосіб насіння чорної тополі — першою проросте в Миколиних ногах саме осокір.

Випнеться з землі набагато раніше навіть за непримхливу березу, котра звикла першою займати вільні й не дуже простори, котра й за полярним колом — хоч карликом, а неодмінно прокльоне.

Микола усміхнеться, як завжди робив при зустрічі, поки був живий, і промовить: «Привіт, земляче. Як справи?». І відтоді робитиме так щоранку, дочекавшись, аби осокір прокинувся і струсив з крони нічне марево.

Сам Микола, починаючи з 7 липня 2009 року не спить, адже він відтоді — суцільна душа, не залежна від тілесних забаганок, якій спати нічим.

Зріднилися вони ще у Третяківці, піднявшись з одного кореня.

Зовні їх ніхто не плував: осокір — високий, ставний і дуже кучерявий, навіть якщо дивитися здаля; Микола — середнього зросту, з не надто густим, як під кавказьке сонце їхати, листям. Проте обидва мали однакову неспішність у рухах,

не любили порожнього шелестіння, наче пересічна акація, і обидва усвідомлювали власне призначення.

Осокір, щоб не зрубали і не нарobili з нього сірників, фанерних ящиків чи високоякісного паперу для поетових віршів, нікуди їхати не став — залишився стояти у селі при забитій дорозі.

Микола через те саме навпаки — поїхав якнайдалі. Аж не Кавказ, де українським поетом бути набагато безпечнішим, ніж удома, бо у чужих землях було заведено не так писати своє, як, навчившись, перекладати чуже, зміцнюючи у такий спосіб дружбу народів, а не розхитувати те, що мало бути міцним і непорушним.

Зустрілися вони лише за два роки — коли після повернення з Баку добровільному вигнанцеві дозволили видати книжку віршів. Щоправда всередині нічого про земляка з серцеподібним листям не було, зате на обкладинці чорніло: «Рік — осокір».

Микола страшенно радів, бо ніщо захальвне поезією бути не може. Тепер же він мав книжку, яку міг бачити хто завгодно і яка давала право вважатися поетом. По-друге, його «Осокір» вийшов «кучерявий, шашелем не побитий, гусінню не об'їдений», як написав він на моєму примірнику. Тобто, пробився до читача з мінімальними цензурними втратами. А по-третє — авторові вдалося протягнути повз увагу літературних ревнителів (та ще й на обкладинку!) справжнісінький паліндром, що дозволялося лише мертвим класикам у розділі «З не опублікованого».

Власне, отими паліндромами та не санкціонованими зануреннями у глибини українського слова й був страшний Микола Мірошніченко. Говорити рідною мовою нікому тоді, хоча й не заохочували, проте не заборонялось, а от любити її, цілувати, наче найвірнішу кохану, перекочувати в роті вишневою кісточкою, затримувати на губах кожну літеру, прагнучи увібрати її неповторний смак, насолоджуватися, пишатися, грати у слова, особливо без рими — було неабияким гріхом і вимагало детальних пояснень у спеціально відведених для цього місцях.

Познайомилися ми не у найкращий для мене час.

Читати вголос своє я одразу відмовився, бо коли про таке просять, навіть краще з написаного стає сумнівним і не гідним спеціальної уваги. Тоді він сказав, що й так про мене знає, і запитав, чому я пишу російською. І щоб не образити, пояснив: воно, звичайно, можна, але є великим гріхом перед рідною землею збагачувати чужу культуру народженим удома талантом.

Про талант мені сподобалось, бо я такого про себе не чув, а тому не знав, і негайно намірився скласти українського вірша просто при ньому. І може б таки склав, якби мій співбесідник не почав розповідати про рожеву ластівку.

Не про знайому з дитинства пташку, крила якої справді починали полум'яніти у передвечір'ї, зачепившись у необережному леті за останні промені сонця.

Про земляцьку поетичну групу, в яку ми маємо неодмінно зійтися на певних мистецьких засадах. І до «Рожевої ластівки» можна, звичайно ж, лише з українськими віршами — так ми будемо ріднішими один одному.

При слові «група» під лопатками в мене почало пробиватись, а після «Ластівки» я остаточно відчув за спиною могутні крила, якими, й одразу обома, захотілося змахнути — й відлетіти. Якнайдалі від того місця, де ми з Миколою стояли.

Річ у тім, що про групу в мене перед тим питали, і я сказав, що нема. Запевнив, що складаю вірші без сторонньої допомоги, прислухаючись лише до того, що у власній голові.

А показую вже потім — щоб знати, чи цікаве воно ще кому, крім мене. Кого спіймаю на перерві чи після занять.

Питати почали після того, як було склеєно до купи два ватманські аркуші, зверху написано «Послушайте!» — щоб як у Маяковського, адже вчилися ми на російській філології. А під назвою альманаху — прироблено кілька дешевеньких блокнотів з віршами. Оскільки блокнотів було кілька, то вийшло, що нас група, на яку ніхто дозволу не давав. Навіть у деканаті, біля якого все те повісили. От і почали питати.

Групу ніхто з нас дійсно не утворював. Та і як? Адже трьох із семи тих, які зажадали, щоб їх послухали, я навіть не знав: хто вже закінчив інсти-

тут, кого вигнали за ті такі вірші, а хто пішов сам на знак протесту. Серед тих трьох був і Микола Мірошніченко.

І от я ходжу то до інститутського відділу кадрів, то в інші місця, куди призначають, і вже два місяці пояснюю, що про жодну групу не знаю. Що я нічого іншого не мав на увазі, ніж те, що заримував. І ніколи не зможу дивитися в очі своїм друзям, а потім кудись іти і розповідати, про що вони говорили. І вже все пояснив, і мені практично повірили — і от тепер приходить якийсь земляк і пропонує створити те, чим мене вже налякали наперед. Та й навіщо людям разом писати вірші? Ми ж не Кукринікси які.

Я навіть почав чекати, що Микола, ще трохи сказавши, посуворішає, після чого разом з рукою витягне з кишені таку саму, як у капітана Скорика, червону книжечку і розгорне для показати.

Проте Микола пішов, так нічого й не розгорнувши, окрім крил ще не народженої «Ластівки».

Навіть не пішов — поїхав. Вчителювати у Тернівку Вільнянського району Запорізької області, у близьке від славного Гуляйполя село.

І я про нього забув. Хоча й не одразу.

Як і перейти з віршами на рідну мову.

А Микола свої ідеї не покинув. Він доволі близько, навідавши під час канікул на Луганщині, зійшовся з іншим земляком, Петром Шевченком, і на відміну від мене, успішно вихрестив його в українські поети, нарікши по завершенні таїнства Петром Біливодою.

Петро не лише зацікавився ідеєю вестибуляризму, до якого в мене й вислухати не дійшло, а й пристав закладати теоретичні підвалини нового літературного напрямку. Адже те, що вони намислили, виходило за межі і нормативної поетики Ніколи Буало, і дослідженої Михайлом Бахтіним описової поетики. Плодом земляцької співпраці мав стати такий собі маніфестальний гібрид обох означених типів.

І щось вони таки встигли, листуючись і обмінюючись думками, котрі в обох були. Проте не все. Життя відволікло поетів на проблеми більш нагальні, і теоретичне обґрунтування нового літературного напрямку, на превеликий жаль для мене як людини зацікавленої, не було закінчено.

Потім Петро, котрий мав талант до узагальнень і аналітики і міг би взяти на себе завершальну роботу, передумав не лише писати вірші чи ще що, а й взагалі жити, і пішов.

Миколі ж самому думати про вестибуляризм стало нудно. Йому більше подобалося перекладати азербайджанських і кримсько-татарських поетів, а між перекладанням дружити з ними, що він і робив, добре вмінючи й те, й інше. Особливо у неформальній обстановці.

Вестибуляризм, як і колись «Рожева ластівка», стали для нього не надто розгорнутими у часі

захопленнями, на них хворіє кожна обдарована бодай одним талантом людина, котрій цікаво не лише творити, а й знати назву створеному. Окрім того Миколі не давало спокою те, що він назвав Біловодськом феноменом, — появу на землі, «яка ніколи не заявляла про себе літературними талантами у другій половині ХХ сторіччя одразу чотирьох поетів». Йому хотілося, щоб цей факт набув бодай якоїсь публічності, привернув увагу.

«Петро з райцентру, я з віддаленої вісьмома кілометрами Третяківки, Василь Старун з Данилівни, Сергій Чирков з Новолимарівки», — він при нагоді неодмінно перелічував нас усіх, як згадують своїх родичів, щоб не стояти в людських очах безридним сиротою, наче сумна і чорна тополя при сільській дорозі. Щоб чужим людям після його слів закортіло знайти на карті, а потім сісти у рейсовий автобус і поїхати в ту землю, яка вміє щедро родити поетів.

Він мріяв, щоб ми були разом.
Хай не в сусідніх селах.

Хай не на березі річки нашого спільного дитинства з таємничим, аж магічним іменем Деркул, у якому «вочевидь одбилася парсуна скіфського, а потім киеворуського сонячного бога, що звався Гор-Коло», і яке зазнало «упродовж віків фонетичного розвитку, зокрема стягнення та спрощення в ланцюжку «Горколо — Джорколо — Джоркколо — Джоркул — Джеркул — Деркул».

Але — неодмінно разом і з пам'яттю про них в одному поетичному гурті.

У «Рожевій ластівці».

Зорієтованими на однакове просторово-часове поетичне пізнання світобудови. З відкритим для цього шостим рецептором.

Та мені оці теоретичні пошуки були цікаві лише тому, що займалися ними люди однієї зі мною крові.

Я з повагою ставився до творчості Миколи Мірошниченка. Навіть перекладав деякі його речі для одного з московських журналів. Проте як поет він здавався мені занадто холодним, розсудливим.

Він писав вірші, наче копав картоплю, старанно вибираючи з масної ріллі кожен, до найдрібнішого, овоч, а мені більше подобалися ті, що йдуть косярами по високій траві.

Я завжди знімав капелюха перед городньою працею, проте не вмів разом з ним довго милуватися, приміром, видобутими з кубаха бульбами скіфського чи новітніх паліндромів. Навіть елітних сортів. Хоч і сам виростив і викопав кілька, аби знати напевне, що воно дарує таку саму насолоду, як заганяти риму у пекло розятреного вірша.

На мою неосвічену думку, з літературного городу треба збирати все, що на ньому родить, — так мене вчили в дитинстві, проте потім — не-

одмінно перебирати. Серед усього ми перебирали й картоплю: оця — піде на посадку наступної весни, оцю залишимо собі, а оцю — людям на продаж, аби і їм було що їсти. Тим, які городу свого не мають.

Усе розкладали в окремі ящики й ніколи не плутали.

Коли я про щось таке заводив, на Миколиних устах з'являлася посмішка східного мудреця, і він питав:

— Ну а в Біловодську ти давно був?

Він не вмів ні сердитися, ні, здавалося, засмучуватися.

Просто повертався у свій вимір.

П'ятий? Може й так.

Микола Мірошниченко відкрив чи створив — нам тепер не дізнатися — свій світ. Де існують не лише простір і час. І де пізнають життя не тільки на зір, на слух, на нюх, на дотик і на смак, а й приклавши внутрішнє вухо до грудей землі і космосу.

Звідти він телефонував: «З Новим роком, земляче! А я оце сиджу сам і п'ю коньяк». Або кликав на літературний вечір.

Звідти, наче з хати, він ішов, щільно причинивши двері, на службу — до школи, в «Літературну газету» чи журнал вітчизняних катастроф.

Звідти він передавав нам вірші, переклади, статті.

Коли ж випадало зайти до Миколи за однією з адрес, таланило бачити лише стіл з рукописами і розгорнутими книжками, й інший — за який і сідали, щоб погомоніти.

Він відкривав лише те, що заслуговував гість — очікуваний чи випадковий посланець нашого спільного білого світу,

А свій Микола, забрав із собою, як і обіцяв. Пам'ятаєте?

«Поховали людину, а з нею — оте все світло, що бачила вона (потемнішало світло світу), оті всі слова, щебетання і шелест, що чула вона (поглухішали звуки світу), оті всі зливи, річки, моря, що вона їх дотиком відчувала (по сухішали води світу), оті всі далечі, висоти, глибини, куди вона йшла, і летіла, і падала (потіснішали обшири світу)».

То він написав про себе і наперед. Адже відав: звідти, якщо й напишеш, то не передаєш. І потім шкодуватимеш, що не встиг сказати важливе.

Що світ після нього стане іншим. Хоча він забере з собою, зітхнувши, лише те, що живе в ньому. І шелест. А свій осокір, невмирущу чорну тополя, залишить стояти нам.

Так Микола й зробив.

04—09 червня 2010 року,
м. Київ